

A hongkongi hízó esete a kínai böllérrel

Az összes fontos kínai vezető fölso-
rakozott Hongkongban 1997. július
1-jén, hogy – a brit udvar és a londoni
kormány magas rangú képviselőinek
társaságában – megünnepelje a koro-
nagymat visszatértét az anyaország
kebelére. A parádés esemény előtt és
közvetlenül utána – magam is szem-
és fültanúja voltam – a helyi üzleti és
a külföldi megfigyelők köreiből egy-
aránt gyakori volt a találgatás: vajon
a városállamnak adott ötvenéves tü-
relmi időszak végére Peking idomul-e
majd jobban Hongkonghoz, vagy for-
dítva? A történelmietlennek tűnt föl-
vetésre az azóta eltelt huszonnégy esz-
tendő részben választ adott.

Hongkong hazacsalogatása, majd háziasítása

A lehetetlent nem ismerő, az „egy
ország – két rendszer” elvét meghir-
dető pekingi pátriárka, a reformer
Teng Hsziao-ping eredeti tervei sze-
rint Hongkong ötven évig az marad-
hat, ami a lényege. Ám utódai, az új
hatalmasok folyvást késztetést érez-
nek arra, hogy érzékeltessék: valójá-
ban ki is az úr a háznál. A jogaikhoz
csökönyszerűen ragaszkodó hongkongi-
ak viszont nehezen tűrik, ha a póráz
fojtogatása fenyegeti őket. Bővülő
követeléseik mellett – olykor szó sze-
rint „kőkeményen” – kitartanak.

A tiltakozások tengelyében pedig
politikai célok állnak. Kezdetben
csak a kiadatási törvénymódosítást
elleneyzték – ennek jegyében ugyanis

kiszolgáltathatnák az általuk meg-
bízhatatlannak ítélt kínai igazság-
szolgáltatásnak (na jó, jogszolgál-
tatásnak) a Pekingnek nem tetsző
politikai ellenérdekelteket. Sőt, idő-
közben már a hongkongi közigazga-
tás vezetőjének lemondását követel-
lik, valamint a rendőri túlkapások
kivizsgálását.

A június elején kirobbant legújabb
hongkongi tüntetéssorozat olykor
kezdett erőszakossá fajulni. Egy
helyi ismerősöm megfogalmazása
szerint „a látást sem lehet a vul-
kánba visszaparancsolni”. Márpe-
dig a pekingi vezénylő tábornokok
változtatlanul fontolgathatják az
1989-es, Tienanmen téreire hajazó
erőszakos megoldást. A hongkongi
hatóságok nyilvánvalóan kevésbé
kemények, mint a diktatúrában ki-
képzettek. Ám a helyi kantoni ki-
ejtőmód miatt főleg a szomszédos
tartományból tudnának valamilyen
„kisegítő”, rendfenntartó vagy rend-
csináló gépezetet mozgósítani. *Sőt,
a Tienanmen téri megtorlás után a
fokozott ösztársadalmi ellenőrzésre
mozgósított kommunista pártsejtek
is jószerivel hiányoznak Hongkong-
ból (elvileg nincsenek is, gyakorlati-
lag csekély a létszámuk).*

Az esetleges erőszakos kínai föl-
lépésnek súlyos nemzetközi követ-
kezményeivel is számolni kell. Az
olykor blöfföktől sem visszariadó
Donald Trump amerikai elnök is
újabb szankciókkal fenyegette meg a

pekingi vezetést, ha erőszakot vetne be a városállamot előtű elégedetlenségi hullám elfojtására.

A makacsul monolit, kommunista pártirányítás alatt kibontakozó gazdasági reform jegyében a „szárazföldi” vagy vörös Kína lélegzetelállító ütemben gyarapodott. Szinte sztahanovista tempóban épült ki a vadkapitalista gazdaság. Kínaiak százmillióit emelték ki a mélyszegénységből, az emberek saját bőrükön érezték, hogy évről évre jobban élnek. Így kisebb gondjuk is nagyobb volt annál, hogy több politikai demokrácia követelésével bíbelődjenek... Eközben a pekingi politikai rezsim rezzenetlenül megmaradt.

Hongkong erre a fél évszázadra megőrizhette szabad piacát (ez egyre kevésbé különbözik az anyaországtól), de jogrendszerét, szólás- és gyülekezési szabadsághoz való jogait is (ezek már annál inkább eltérnek!). Sajtója még mindig összehasonlíthatatlanul szabad(os)abb, mint az anyaországban. Megtarthatta saját fizetőeszközét, a hongkongi dollárt. Jól működő tőzsdéjén egyre több kínai óriáscég jelenik meg. 2018 végéig a kínai nagyvállalatok (köztük államiak is) hozták az itteni tőzsdei pörgés 67,5 százalékát. Csak tavaly a Mennyei Birodalom modernizálásához olyannyira fontos közvetlen külföldi tőkebefektetések 71,5 százaléka szintúgy Hongkongon keresztül futott be a világ immár második legnagyobb gazdaságába.

Az „egy ország – két rendszer” formula megóvásához persze nemcsak a hongkongi, hanem a szárazföldi matutcégeknek is súlyos érdekük fűződik. Bár ahhoz képest, hogy 1997-ig az önálló brit koronagyarmat GDP-je a hasonló kínai mutató mintegy ötödé-

re rúgott, a fölgyorsuló (és gyorsabb) szárazföldi fejlődés nyomán a „különleges közigazgatási körzet” részesedése mára 2,7 százalékra apadt. 2000-ig a déli kikötőváros bonyolította le a kínai export felét, mára ez az arány is alig egy nyolcadára csökkent. És bár a visszaszerzett „kistigris” gazdasági jelentősége érezhetően csökkenőben van, kirakatszerepe és a nagyvilággal összekötő funkciója alig változott.

Tény, hogy a hongkongiak egy főre jutó GDP-jét 49 ezer dollárra becsülik (ez magasabb, mint a megfelelő német vagy japán adat), de időközben a szárazföldi Kínában is – igaz, nyíló társadalmi olló mellett – már meghaladja a 9700 dollárt. A legfrissebb jelentések szerint az idei második negyedévben a városállam növekedése a tervezett 1,6 százalék helyett 0,6 százalékra lassult. Az elmúlt évtizedben ez a leglomhább gyarapodási ütem. A világhíres internetóriás, az Alibaba halogatja itteni másodlagos részvénykibocsátását.

A pekingi vezérkar ugyanakkor mindvégig árgus szemekkel figyeli, erőnek erejével igyekszik odahatni, hogy a brit hagyományokhoz és több demokráciához szokott hongkongiakat mihamarább domesztikálják. Ez az, ami miatt az alig ezer négyzetkilométernyi „különleges közigazgatási körzet” 7,5 millió lakója folyvást aggódik. Sőt, olykor Kína belső területein elképzelhetetlen politikai aktivitással és a minap több százezres tüntetésekkel adott hangot (ki) tartásának.

Nyaktörő Sencsen és okos nyulak

Aligha véletlen, hogy szintúgy a reformbarát Teng kezdeményezésére éppen a gyorsan gyarapodó ázsiai

kistigrisek (Hongkong és Tajvan) tőszomszédságában hozták létre azokat az első „különleges gazdasági övezeteket”, amelyek az oda irányuló külföldi befektetések, vámkedvezményezett zónák és high-tech beruházások révén a kínai gazdaság fölhúzórugóiként működtek. A hongkongi határ túloldalán egy egyszerűcske halászfaluból így burjánzott mára 13,5 millió lakosú (!) világvárossá Sencsen. A metropolisz versenyképességét jellemzi, hogy az évente csak itt létrehozott össztermék két és félszer akkora, mint Magyarországé – meghaladja a 346 milliárd dollárt. Nyaktörő ütemű fejlődésének köszönhetően számos kínai megacég (pl. a mostanság sokat emlegetett Huawei) is itt ütötte föl főhadiszállását.

A Gyöngy-folyó torkolatánál a pekingi stratégiák hosszú távú „Greater Bay Area” elképzelései értelmében kilenc környékbeli város összeolvasztásával a világ legnagyobb megavárosát fogják létrehozni. Márpedig amit odafönt a félistenek elterveznek, az rendre „megvalósításra kerül”. Kerül, ami be kerül. Máris gyarapszik az ehhez szükséges infrastruktúra, szaporodnak a metróvonalak. Hongkongból, Makaót is érintve, ide fut be a világ leghosszabb, tengeren átívelő hídja, amelyet nemrég adtak át. A leendő – mintegy fél Magyarországnyi területű és 42 millió lakosú (!) – óriás révén nyakát törhetnék Hongkongnak. A modern monstrumnak hovatovább egy külső kerülete lenne a jelenlegi gazdag rokon.

A szupermodern sencseni repülőtér (persze itt minden szupermodern) szárnyalóan emelkedő forgalomnak örvend. Amikor a tüntetők napokra

megbénították a hongkongi légi-kötőt, a világ egyik legforgalmasabb reptere naponta járatok százait volt kénytelen törölni. Amikor két évvel a „hongkongi modellt” követően a portugál múltból ikervárosa, Makaó is a kínai jövődbe kalandozott, már magam is itt landoltam. Csak tavaly 75 millió utas fordult itt meg. De odaát, Sencsenben már úgy kalkulálnak, hogy rövidesen ezen a (lég)téren is a nyakára hághatnak a korábbi nagy testvérnek.

A sencseni stadionban most viszont máris ugrásra készen fősorakoztak a kínai hadsereg és a népi fegyveres rendőri erők páncélozott harci járművei. Márpedig a hongkongi emberek emlékezetében is élénken él a demokráciát követelő Tienanmen téri diáklázadás eltiprása. Aligha véletlen, hogy a zendülés (?) elfojtásának 30. évfordulójával egy időben kezdődtek a mostani tüntetések.

Pekingben Hongkong, majd két évvel később Makaó „megtérését” hosszú távon modellértékűnek tekintették Tajvan előtt is. A kínai kommunista vezetés máig „elbitangolt tartományaként” tekint a Kínai Köztársaságra – ez Tajvan hivatalos, bár egyre kevesebbek által elfogadott neve. A szigetország nagyjából a kelet-európai rendszer-váltásokkal párhuzamosan gyorsan előrelendült a többpárti demokratisálódás útján. Ráadásul jövő januárban elnökválasztást tartanak a szigeten, Kínában pedig örülnének, ha a függetlenségpárti erők helyett egykori ősellenségük, a ma már békülékenyebb Nemzeti Párt (Kuomintang) képviselője foglalná el „tartományuk” trónját.

A sziget persze változatlanul élvezi az Egyesült Államok katonai

védernyőjét, bár Kína ezzel is dacolva, egyetlen katonai döntéssel véget vehetne a csaknem háromnegyed évszázados feszültségnek. Aligha véletlen, hogy a Washington és Peking közötti kiéleződött kereskedelmi háborúsi közepette, a Trump-adminisztráció épp a minap jelentette be újabb korszerű fegyverek eladását Tajpejnek. A szigeten eközben fokozott figyelemmel – és aggodalommal – követik a hongkongi eseménysort. Nem kétséges, hogy bármikor tárt karokkal várják az esetleg onnan érkező menekülteket.

Jól emlékszem, az 1997-es fordulat tájékán a kanadai Vancouverben már korábban gyorsan gyarapodó tengerentúli kínai (huaqiao) közösség is „Welcome to Hongcouver” föliratokkal fogadta a hirtelen rendszerváltástól rettegő újabb hongkongi bevándorló (másutt „migráns”) hullámot. Tagadhatatlan, hogy közülük időközben szép számmal tértek meg korábbi sikereik színterére, illetve a maholnap 1,4 milliárdos kínai piac csábítására.

Ám a jelenlegi amerikai–kínai kereskedelmi háborúnak leegyszerűsített stratégiai versenyfutás mellékterepéeként Kanada – nem utolsósorban a viták kereszttüzében álló Huawei szupervállalat pénzügyi főnökének, egyben a tulajdonos lányának letartóztatása miatt – kevésbé látszik vonzó célpontnak.

A mai kétkedő hongkongiak újabb „divatos” célpontot találtak Ausztráliában. A brit hagyományokon és iskolarendszerben szocializálódott és angolul változatlanul jól beszélő, az esetleges kínai megtorlás miatt aggódó jómódú városlakók egyre nagyobb számban kacsingatnak az ötödik kontinensre.

Az ottani Új-Dél-Wales állam bevándorlási hivatala szerint mind több hongkongi polgár jelenti be igényét az úgynevezett „beruházói vízumra”. A helyi szabályozás értelmében aki 5 millió ausztrál dollárt (3,4 millió USD) fektet be a helyi gazdaságba, megkaphatja a tartózkodási engedélyt. A városállamban elharapózó tünteteshullám kezdete óta jelentősen megnőtt a kérelmezők száma. Kivált a sydney-i ingatlanpiacon az elmúlt időszakban érezhetően megnőtt a hongkongi vevők érdeklődése. És ha előbb szert tesznek a megfelelő vízumra, elkerülhetik a külföldieknek amúgy kötelező külön ingatlanadózást.

Márpedig Hongkong dúskál a módos üzletemberekben. A Forbes magazin összegzése szerint legalább ötven itteni ember rendelkezik egymilliárd amerikai dollárt meghaladó vagyonnal, a sima dollármilliomosok száma pedig eléri a 68 ezret. És a régi kínai mondás szerint „az okos nyúl három üreget ás magának”.

„A tájfun felénk tart”

A Kínából távirányított hongkongi vezetés próbálkozik a dialógussal, hajlana a kompromisszumokra, eddig vajmi kevés sikerrel. Még a Pekinggel hagyományosan szoros üzleti kapcsolatokat ápoló kövér macskák némelyike is szükségét érezte, hogy mielőbbi nyugalomra intsen. A város (és sokáig egész Ázsia) leggazdagabb embere, „Li Ka Shing hongkongi polgár” aláírással egyszerre több lapban megjelent címdalal hirdetésben próbálta csillapítani a kedélyeket. Már a felütése is sokat sejtetett: Szeressétek Kínát, szeressétek Hongkongot és szeressétek önmagatokat! Egyben

az erőszak leállítására szólított. Végül egy Kína-szerte jól ismert, régi irodalmi példázattal arra célzott, hogy „az érett huangtaji dinnye sem várja a szüretet”. Ez nagyjából megfelel a jól ismert közmondásuknak: a hízott disznó nem örül, ha fölbukkan a böllér. Tán nem meglepő, hogy a Superman becenévre hallgató milliárdos közleményének eme záró hasonlatát már nem közölte a kínai sajtó...

A pekingi propagandagépezet hatására viszont máris radikálisan csökkent a Hongkongba érkező, de időközben elijesztett kínai turisták száma – jóllehet az év első felében még 27 millióan keresték föl a minibirodalmat. Hongkong – amelynek hazai össztermékében 5 százalékot tesz ki az idegenforgalom – összes gazdasági mutatója máris híven érzékelteti a válság negatív hatásait.

Némi késéssel a város pénzügyminisztere a vállalatokat és a lakosságot támogató intézkedéseket jelentett be. De a szakértők egybehangzó állítása szerint ez sem képes megfékezni a recessziót. Adómentességet ígér kb. 1,3 millió adófizetőnek, megemeli az idősek és az alacsony fizetésűek juttatásait, támogatást ad az iskoláskorú gyerekeket neve-

lőknek és a kisvállalkozásoknak. A cégeket segítő kezdeményezések kivált a külkereskedelem élénkítésére irányulnak, elvégre – főleg az amerikai–kínai stratégiai kötélhúzás hatására – a hongkongi kivitel már júniusban 9 százalékot zuhant a tavalyi hasonló értékhez képest. Ugyanakkor sok vállalkozó óvatos: Trump elnök kiszámíthatatlan húzásai miatt tart attól, hogy újabb rendelkezéseket vegyen föl.

Amúgy a jórészt fiatal tüntetők jelentős része nem tartozik a potenciális kedvezményezettek körébe. Követeléseik kivált politikai természetűek. Hiába kormányzatuk intelme, miszerint „föl kell készülnünk, mielőtt a helyzet rosszabbra fordul”. Paul Chan miniszter az errefelé szokásos természeti csapást idézve óva intett: „A tájfun már felénk tart.”

A hatás-ellenhatás elve alapján feszül az erőszak spirálja. A tüntetéssorozatnak egyetlen pekingi döntéssel véget vethetnek, ám az *egy ország, de két rendszer*, vagyis a több demokrácia kitartó követelésének aligha. Hongkong megmarad Hongkongnak? Egyelőre. Még egy darabig. De ha a mai kínai hatalmasok a kemény kéz eszköztárához nyúlnának is, ne legyen kétségünk afelől: folyt. köv. Utána pedig – bocs! – folyt. köv...